

ВИЩА ОСВІТА УКРАЇНИ У КОНТЕКСТІ ІНТЕГРАЦІЇ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

V (47) ТОМ

Психолого-педагогічні та організаційні умови
запровадження європейських стандартів вищої
освіти в Україні

УДК 378.1
378.4

Рекомендовано Вченою радою
ДВНЗ "Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди"
Протокол № 2 від 28 жовтня 2013 р.

Видання здійснено за сприяння Міжнародної Експертної Агенції
"Консалтинг і Тренінг" та Східно-Європейського Інституту Психології

Редакційна колегія випуску:

Кремень В.Г., Савченко О.Я., Маноха І.П., Ляшенко О.І., Коцур В.П.,
Рик С.М., Онкович Г.В.

Відповідальний редактор випуску:

Маноха І.П., доктор психологічних наук, професор

Гуманітарний вісник ДВНЗ "Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди" – Додаток 1 до Вип. 31, Том V (47) : Тематичний випуск "Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору". – К.: Гнозис, 2013. – 540 с.

Humanitarian Bulletin SU "Pereyaslav-Khmel'nitsky Pedagogical University by H.Skovoroda" - Supplement 1 to Vol. 31, Volume V (47): Thematic Issue "Higher Education in Ukraine in the context of integration into the European educational space." - K.: Gnosis, 2013. - 540 p.

У тематичному випуску вміщені наукові статті фахівців з питань вищої освіти, присвячені актуальній проблемі входження України до європейського освітнього простору. Перспективи євроінтеграційних процесів у сфері вищої освіти, вимоги Болонського процесу та питання готовності України відповідати цим вимогам, моніторинг якості освіти, стандарти європейського освітнього простору та завдання, що стоять перед вищою освітою України сьогодні - ось далеко не повний спектр проблем та питань, до висвітлення та спроби розв'язання яких звертаються автори випуску. У центрі уваги також питання управління якістю освіти, перспективи запровадження механізмів сучасного освітнього менеджменту, а також - умови й напрями оптимізації та розвитку вищої освіти України в сучасних умовах. Для фахівців-освітян, науковців, дослідників психолого-педагогічних та управлінських проблем розвитку освітньої справи в Україні та за її межами.

ISBN 978-966-8840-94-4(5)

- © Переяслав-Хмельницький ДПУ ім. Г. Сковороди, 2013 р.
- © НТУУ "Київський політехнічний інститут", 2013 р.
- © Східно-Європейський Інститут Психології, 2013 р.
- © Видавництво "Гнозис", 2013 р.

ТЕМАТИЧНИЙ

ВИЩА ОСВІТА У КОНТЕКСТІ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРОСТОРУ

Додаток 1 до Вип. 31,

Тематичні рубри

Болонський процес і перспективи розвитку в Україні, Європі та світі

Управління якістю освіти: стандартизація

Моніторинг якості освіти: засоби, методи

Сучасний освітній менеджмент: економічні засоби реалізації в Україні, Європі та світі

Філософія та психологія освіти

Послідовність загальної середньої та як європейський стандарт

Новітні засоби навчання: проблеми в Україні

Психолого-педагогічні та організаційні стандарти вищої освіти в Україні

педагогічної практики, що ґрунтується на прагненні до самореалізації та самовдосконалення. При визначенні даного феномену враховуємо такі показники: гнучкість розуму, комунікабельність, емоційну стабільність, наполегливість, працездатність, креативність, професійну ініціативність, педагогічну інтуїцію, педагогічну імпровізацію, педагогічне цілепокладання, вміння контактувати з представниками різних вікових та соціальних груп, приймати рішення в нестандартних ситуаціях, самостійно вирішувати професійні проблеми.

Творчий компонент професійної самореалізації виконує інтегративну функцію імпульсу, сутність якої полягає у розкритті та розвитку творчого потенціалу особистості студента в його професійно-творчій діяльності в період педагогічної практики.

Висновки і перспективи подальшого розвитку у даному напрямку. Узагальнюючи, зазначимо, що всі структурні компоненти професійної самореалізації взаємопов'язані між собою і становлять повний цикл формування особистості майбутнього професіонала.

До подальших напрямів досліджень зазначеної проблематики маємо віднести питання технологізації процесу професійної самореалізації студента під час проходження педагогічної практики.

Список використаних джерел:

1. Анализ и учет факторов, влияющих на эффективность деятельности человека-оператора / под ред. А.И. Прохорова, Р.Э. Эльбура. – Рига, 1974. – 105 с.
2. Борисова Н.В. Педагогические условия развития функции самореализации личности старшеклассников в учебно-деловой игре: дисс. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / Борисова Наталья Вячеславовна. – Волгоград, 2001. – 248 с.
3. Дементьева О. М. Формирование социально-профессиональной мобильности студентов в учреждениях среднего профессионального образования: автореф. ... дис. канд. пед. наук: спец. 13.00.08 / Дементьева Оксана Мироновна – М., 2009. – 22 с.
4. Ермола А.М. Креативність в основі моніторингу / А.М. Ермола // Практична психологія і соціальна робота. – 2003. - №8. – С.71-72.
5. Ефимова Т.О. Игровые технологии как средство профессиональной самореализации студентов вузов в процессе обучения иностранному языку: дисс. ... канд. пед. наук: 13.00.08 / Ефимова Татьяна Олеговна. – Краснодар, 2009. – 186 с.
6. Ильин Е. П. Мотивация и мотивы / Е. П. Ильин. – СПб.: Питер, 2000. – 512 с.
7. Педагогика: учеб. пос. для студ. высш. пед. учеб. заведений / В. А. Сластенин, И. Ф. Исаев, Е. Н. Шиянов; под ред. В.А. Сластенина. – М.: Издательский центр «Академия», 2002. – 576 с.
8. Педагогика: Большая современная энциклопедия / [авт.-уклад. Рапацевич Е. С.]. – Мн.: Современное слово, 2005. – 720 с.
9. Садовая М.А. Категория цели как составляющая потенциала самореализации // Наукові праці Міжнародної Академії управління персоналом: зб. наук. праць. – Вип.3(22). – Київ, 2009. – С. 185-189.

ЗМІСТ

АНТОНЕНКО І.І. , Проблема навчання майбутньої професійно-проблемної писемною мовою	8
БАТАЛІЯ Л.О. , Історія та розвиток альтернативного ціннісного співвчання та її значення для системи освіти країни	14
БІЛОГУР В.С., ПОРОНИЙ Д.С. , Довкі аспекти формування соціально-професійної спрямованості майбутніх фахівців в фізичній культурі і спорту	21
БОНДАР А.О. , Теоретичний аналіз структурних компонентів психологічної готовності дітей до школи	29
БОНДАР О.С. , Психологічні особливості професійного самоствердження офіцерів	38
БОЦЮРА О.А. , Дослідження трудностей при формуванні готовності курсантів ВНЗ до самоосвітньої діяльності	46
БУГОСЛАВСЬКА О.В. , Формування професійної компетентності студента-психолога	53
БУШУЄВА Т.В. , Становлення особистості фахівця в системі професійної освіти у ВНЗ	60
ВОВК Н.В. , Критерії сформованості споживчої культури майбутніх вчителів технології	70
ВОЛГІНА С.А. , Дефінітивний аналіз поняття готовності студентів вищих технічних навчальних закладів до самовдосконалення	76
ВОРОВКА М.І. , Гендерна культура молоді як умова запобігання гендерному насильству	83
ВОСКОВОЙНИКОВА Г.Л. , Саналогічна освіта у формуванні професійної компетентності сучасного педагога	89
ГАРБУЗЕНКО Л.В. , Особистісно-розвивальний компонент художньо-естетичної компетентності майбутніх учителів образотворчого мистецтва	96
ГІТУН Н.І. , Вплив волонтерської діяльності на самоактуалізацію особистості	104
ГНІЗДІЛОВА О.А. , Грані науково-педагогічної діяльності академіка А.М. Богущ	112
ГОЛОВНЕВА І.В., ТВЕРДОХВАЛОВА Ю.Л. , Проблеми формування успішної кар'єрної стратегії у студентів випускних курсів ВУЗа	122
ГОНЧАРОВА Н.Г., КІРСАНОВА О.В., СВІТЛИЦЬКИЙ А.А., ЖЕРНОВА Н.П. , Сучасні підходи внутрішньої та зовнішньої мотивації в технології навчання вищої школи 133	
ГОРВАТ М.В. , Інтерпретація категорії «Інтерактивне педагогічне спілкування»	140
ГРЕБІНЬ-КРУШЕЛЬНИЦЬКА Н.Ю. , Формування готовності курсантів вищих навчальних закладів МВС України до професійної самореалізації на акмеологічних засадах	148

ГОРВАТ М.В.,

асистент, кафедра педагогіки і
методики дошкільної
та початкової освіти,
Мукачівський державний університет,
м. Мукачево

ІНТЕРПРЕТАЦІЯ КАТЕГОРІЇ «ІНТЕРАКТИВНЕ ПЕДАГОГІЧНЕ СПІЛКУВАННЯ»

У статті представлено інтерпретацію категорії «інтерактивне педагогічне спілкування» як засобу виховання толерантності молодших школярів. Висвітлено точки зору науковців щодо сутності категорії «спілкування». Як висновок нами зроблено визначення ключового поняття нашого дослідження: «виховання толерантності молодших школярів у процесі інтерактивного педагогічного спілкування».

Ключові слова: спілкування, педагогічне спілкування, інтерактив, інтерактивне спілкування, інтерактивне педагогічне спілкування.

В статье представлено интерпретацию категории «интерактивное педагогическое общение» как способ воспитания толерантности младших школьников. Раскрыты разные точки зрения ученых относительно сути категории «общение». Подитоживая вышеизложенное, мы вывели ключевое понятие нашего исследования: «воспитание толерантности младших школьников в процессе интерактивного педагогического общения».

Ключевые слова: общение, педагогическое общение, интерактив, интерактивное общение, интерактивное педагогическое общение.

This paper presents an interactive interpretation categories pedagogical dialogue as a means of tolerance younger students. Deals with the point of view of scientists about the nature of communication category. In conclusion we made the definition of key concepts of our study: tolerance younger students in the interactive pedagogical communication.

Key words: communication, pedagogical communication, interactive, interactive pedagogical communication.

Постановка проблеми. Нинішній етап розвитку суспільства характеризується впровадженням в життя новоєвропейської концепції толерантності, яка спирається на відомі загальнолюдські моральні принципи. Але далеко не завжди вдається впровадити її в життя. Тому більш актуальним сьогодні, на нашу думку, є зростаючий інтерес до нової комунікативної парадигми, яка охоплює найголовніші рівні спілкування. У контексті нашого дослідження це спілкування між:

- вчителем і молодшими школярами;
- молодшими школярами і вчителем;
- молодшим школярем і однолітками всередині окремого соціуму;
- однокласниками;
- молодшими школярами на міжетнічному та міжкультурному рівнях;
- молодшими школярами і дошкільнятами, або старшими за віком дітьми тощо;
- молодшими школярами і батьками та іншими дорослими.

Мета статті – показати інтерпретацію категорії «інтерактивне педагогічне спілкування» різними дослідниками в науково-педагогічній літературі як засобу виховання толерантності молодших школярів.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Екскурс в історичне минуле дав можливість виявити, що починаючи з античності, філософи досліджували спілкування як соціальне явище, що уособлює одну з провідних потреб людини – потребу у стосунках з іншими, в ході реалізації якої індивід опановує світ свого буття. Основу спілкування складає спільна предметна діяльність, насамперед навчальна. (у контексті нашого дослідження), необхідність взаємодії, взаємодопомоги, взаєморозуміння як обов'язкові умови існування й розвитку учнівського колективу. Адже завдяки спілкуванню в ході спільної діяльності відбувається вироблення й накопичення знань, духовного збагачення, засвоєння цінностей, соціалізація та самореалізація особистості молодшого школяра.

Визначення суті «спілкування» зумовлює її розгляд у науковій та довідковій літературі. Категорію «спілкування» можна розглядати як соціальне, філософське, педагогічне явище. У трактуванні поняття з філософської точки зору ми знаходимо більш широкий і загальний зміст. Зокрема у «Словнику соціальних термінів» знаходимо таке визначення: «Спілкування – одна із основних форм людської взаємодії, істотна ознака життєдіяльності особистості як суспільної істоти». у Великому тлумачному словнику «Спілкування – взаємні стосунки, діловий, дружній зв'язок» [1, с. 1172].

М. Дьяченко подає визначення: «...спілкування як специфічна форма взаємодії і взаємного впливу суб'єктів, яка виникає як необхідність сумісної діяльності. В процесі спілкування відбувається взаємний обмін інформацією

та взаємосприйняття» [3].

Спілкування належить до базових категорій психологічної науки і є складним поліфункціональним процесом, без визначення якого не можна створити загальну теорію формування психіки людини і розвитку її як особистості та розробити науково-обґрунтований методичний інструментарій для практичної роботи з людьми в сфері навчання, виховання, виробничої праці, відпочинку, побуту, забезпечення психологічного здоров'я людей та ін. Спілкування – це складний і багатогранний процес. В спілкуванні людина виявляє свої індивідуальні особливості – риси характеру, темперамент, рівень освіченості і культури та ін. В «Психологічній енциклопедії» розкриття сутності «спілкування» несе зміст, ближчий до проблеми нашого дослідження, бо відображає комунікацію в процесі обміну: «Спілкування – процес взаємодії між двома чи кількома особами, що полягає в обміні між ними інформацією пізнавального або емоційно-оцінного характеру».

Водночас зазначається, що це – взаємодія суб'єктів, яка здійснюється знаковими засобами, зумовлена потребами у спільній діяльності та спрямована на значиму зміну в стані, поведінці та особистісно-смислових утвореннях партнера.

У «Психологічному тлумачному словнику» знаходимо, що «Спілкування – одна з основних психологічних категорій. Людина стає особистістю в результаті взаємодії та спілкування з іншими людьми» [5, с.492].

Аналіз наукової літератури показав, що спілкування розглядається як обмін думками, почуттями, переживаннями (Л. Виготський, С. Рубінштейн); як різновид людської діяльності (Б. Ананьєв, М. Каган, І. Кон, О. Леонтьєв); як специфічно соціальна форма інформаційного зв'язку (Д. Ельконін, М. Лисина, Л. Резников); як джерело й умова життєдіяльності людей, відображення виявів ставлень особистості (В. Мясищев).

Умовно можна виокремити такі точки зору науковців на сутність категорії «спілкування». Б. Ломов розглядає спілкування, як самостійну складову людського існування, не видимою в діяльності. О. Леонтьєв розуміє під «спілкуванням» один із видів діяльності, Д. Ельконін і М. Лисина розглядають спілкування як специфічний вид діяльності, що виникає в онтогенезі. Близька до згаданих і позиція деяких інших вчених. Зокрема, С. Рубінштейн вважав, що спілкування є діяльністю в тих випадках, коли воно діє як ефект. Такий процес можна спостерігати у діяльності вчителя, викладача. Л. Виготський визначав спілкування як процес комунікації на основі розуміння і навмисної передачі думки і почуття, яка вимагає деякої системи засобів. О. Леонтьєв включає спілкування в будь-якій діяльності як елементу, в той же час саму діяльність він вважав умовою спілкування. Г. Андреева побачила у спілкуванні привласнення індивідом досягнень історичного розвитку людства.

Досліджуючи процеси спілкування в різних соціальних середовищах, російський психолог Г. Андрєєва виокремила три основні аспекти у спілкуванні за виконуваними функціями: комунікативний (обмін інформацією між індивідами, які почали спілкування), інтерактивний (організація взаємодії між партнерами в спілкуванні), перцептивний (сприймання один одного партнерами по спілкуванню і встановлення взаєморозуміння).

Вітчизняні психологи вивчають спілкування у тісній єдності з діяльністю, що розкриває цілісність і взаємообумовленість комунікативного, інтерактивного та перцептивного аспектів. В основі комунікативного спілкування виділяють вербальне і невербальне. Вербальне спілкування здійснюється за допомогою мови. Засобами ж невербального є оптико-кінетична (міміка, жести, пантоміміка), паралінгвістична (якість голосу, його тональність і діапазон) і екстралінгвістична (використання мовних пауз, сміху тощо) системи знаків, простір і час організації процесу спілкування (проксемика) та «контакт очей» при візуальному спілкуванні. Інтерактивний аспект спілкування проявляється в організації взаємодії партнерів між собою.

В педагогічному словнику С. Гончаренко подає наступне визначення категорії «спілкування»: «Спілкування – складна взаємодія людей, в якій здійснюється обмін думками, почуттями, переживаннями, способами поведінки, звичками, а також задовольняють потреби особистості в підтримці, солідарності, співчутті, дружбі, належності тощо. Спілкування необхідна умова формування, існування і розвитку особистості. Є різноманітні форми спілкування: безпосереднє, формальне і неформальне, парне й групове та ін.» [2].

Спілкування є однією з найважливіших та необхідних умов психічного і соціального розвитку дитини. В контакті з дорослими людьми можливе засвоєння дітьми суспільно-історичного досвіду людства і асиміляція його у процесі власного становлення; в контакті з однолітками – обмін інформацією, досвідом, формування лідерських якостей тощо. Відсутність чи обмеженість спілкування сповільнюють і обмежують розвиток дитини.

Більшість із перерахованих тлумачень категорії «спілкування» носять загальний зміст. Ми ж розглядатимемо її в контексті «педагогічного», адже мова йде про виховання толерантності у молодших школярів у навчально-виховному процесі початкової школи. Формування комунікативної особистості молодшого школяра може здійснюватися тільки за умови спілкування з учителем, своїми ровесниками, іншими школярами, які впливають як позитивно, так і негативно на нього. Нині широкоаспектно розглядається проблема впливу спілкування на процес виховання молодшого школяра. Ефективність процесу виховання залежить від того наскільки у школяра викликаний позитивний інтерес і ставлення до того, що ми хочемо виховати. Інтерес і ставлен-

ня завжди формується в діяльності, через складний механізм взаємовідносин, особливо через спілкування.

Термін «педагогічне спілкування» введений в 70-х роках ХХ ст. А. Леонтьєвим в праці «Педагогічне спілкування», яка вперше була видана в 1979 р. Тут же він дав вперше визначення «оптимальне педагогічне спілкування – таке спілкування вчителя (і ширше – педагогічного колективу) із школярами в процесі навчання, яке створює найкращі умови для розвитку мотивації учнів і творчого характеру навчальної діяльності, для формування особистості школяра, забезпечує сприятливий емоційний клімат навчання (зокрема, перешкоджає виникненню психологічного бар'єру), забезпечує управління соціально-психологічними процесами в дитячому колективі і дозволяє максимально використовувати в навчальному процесі особистісні властивості вчителя».

В. Кан-Калик був одним із перших хто перейнявся і досліджував проблему педагогічного спілкування. Він розглядав його як важливу складову професійної творчої діяльності вчителя, як «систему прийомів і навичок органічного, соціально-педагогічного впливу педагога на вихованця, змістом якого є обмін інформацією, здійснення виховного впливу, організація взаємовідносин з допомогою різноманітних комунікаційних впливів» [6]. «Педагогічне спілкування – це професійне спілкування вчителя з учнями на уроці і поза ним, спрямоване на створення сприятливого психологічного клімату» [7].

В дисертаційному дослідженні О. Комар подає таке визначення категорії: «... педагогічне спілкування – специфічний вид спілкування, який спрямовується педагогом і в певній мірі асиметрично поєднує, наприклад, діловий, ігровий, духовний елементи, формує ціннісну орієнтацію дитини» [5, с.67]. Суть його полягає в тому, на думку автора, що виключення з педагогічного процесу людини значно знижує всі перераховані вище ознаки.

Таким чином зауважимо, що *дидактичне (педагогічне) спілкування*, в контексті нашого дослідження, передбачає взаємодію фахівців педагогічної спеціальності (учителів початкової школи) з учасниками (молодшими школярами) навчально-виховного процесу, яке спрямоване на створення таких оптимальних умов за яких реалізовуватиметься мета, завдання навчання і виховання. Педагогічне спілкування – це такий багатоаспектний процес організації, становлення та розвитку комунікативних зв'язків між учителем і учнем, учителем і батьками, які забезпечують реалізацію спільної мети – виховання морально стійкої особистості. Виходячи із мети і завдань нашого дослідження, – це виховання толерантності у молодшого школяра.

Що до прояву особливостей педагогічного спілкування, то слід зазначити, що спілкування в педагогічному процесі початкової школи завжди здійс-

снюється на поліоб'єктній основі. Як наслідок педагогічне спілкування характеризується в трьох напрямках: як навчально-виховна взаємодія, як взаємодія між учнями (їхній стан, інтелектуальний розвиток), предмет засвоєння. Нодночас, педагогічне спілкування визначається й потрійною орієнтованістю його суб'єктів: особистісною, соціальною й предметною. Вчитель початкової школи - інтегрована особистість, яка виконує як навчальну, так і виховну функцію. Працюючи з окремими учнями, він завжди орієнтує їх на результат спільної роботи класу, і навпаки, працюючи із класом, тобто фронтально, впливає на кожного окремого учня. Таким чином, можна вважати, що особливість педагогічного спілкування виражається в органічному сполученні елементів особистісно орієнтованого, соціально орієнтованого й предметно орієнтованого навчання.

Педагогічне спілкування учасників навчально-виховного процесу, що передбачає управління ним з боку вчителя (у контексті нашого дослідження вчителя початкової школи та вихователя групи продовженого дня), організацію ним взаємодіяльності молодших школярів, а також контроль за цією діяльністю і отримання зворотнього зв'язку у формі знань, особистих суджень, колективних міркувань і оцінок, формування висновків за результатами колективної діяльності тощо.

У професійній діяльності вчителя початкової школи провідну роль відіграє таке педагогічне спілкування, яке є могутнім резервом удосконалення організації навчально-виховного процесу молодших школярів. Це взаємообумовлений процес педагогічних ситуацій, рольових та імітаційних ігор учителя-вихователя і вихованців. Педагогічне спілкування для молодших школярів – це вид повсякденної діяльності, результатом якої є становлення їх особистісного «Я». Воно включає в себе систему методів і прийомів соціально-психологічної взаємодії вчителя і учнів, змістом якої є обмін інформацією, організація і проведення спільної діяльності, здійснення виховного впливу на вихованців, тобто спрямоване на організацію спільної діяльності та її продуктивне виконання. Слід зазначити, що вчитель виступає ініціатором і організатором цього процесу, водночас керує ним.

Зазначене тлумачення категорії «педагогічне спілкування» розглядалося як психолого-педагогічний термін, хоча в категоріальному апараті в такому словосполученні ми його не знаходимо. Освітні реформи спонукають вчителів початкової ланки до застосування активних та інтерактивних методів навчання і виховання, що, в свою чергу, в контексті нашого дослідження, спонукає нас до визначення і впровадження нового терміну «інтерактивне педагогічне спілкування».

Терміни «інтерактив», «інтерактивні методи» в педагогічній літературі почали з'являтися наприкінці 90-х р. як в контексті навчання, так і виховання.

В широкому розумінні термін «інтерактивний», «інтерація» використовується досить часто: «інтерактивна дитина», «інтерактивне голосування», «інтерактивне навчання», «інтерактивне спілкування» тощо. Ми погоджуємося з думкою О. Комар про те, що вживання слова «інтерактивний» підкреслює здатність людини до активної дії: спільної діяльності, взаємодії у вирішенні проблемних питань та виробленні певної тактики, формуванні думки та прийняття рішень тощо.

Сам термін «інтерактив» увійшло в нашу мову з англійської і утворилось зі слів «inter» – взаємний та «act» – діяти.

У своєму дослідженні О. Комар зазначає, що «Під інтерактивністю передусім розуміють принцип побудови і функціонування педагогічного, психологічного, комп'ютерного спілкування в режимі діалогу. Реалізуючи технологічні принципи навчання, інтерактивна педагогічна технологія передбачає й інтерактивність комп'ютерних засобів навчання, й інтерактивність організації педагогічного процесу, коли базовим концептуальним положенням визначено навчання на основі інтерактивного спілкування»[4]. У нашому дослідженні ми розглядаємо інтерактивне навчання, маючи на увазі міжособистісне педагогічне спілкування у навчально-виховному процесі.

В інтернет ресурсах знаходимо визначення сутності інтерактивного спілкування більше пов'язане зі спілкуванням в онлайн режимі: «Інтерактивне спілкування – це обмін повідомленнями в режимі реального часу. В залежності від програм спілкування може виконуватися шляхом передавання голосу, відео зображення чи тексту» [8]. В сучасних школах все більше використовується комп'ютер як носій інформації та засіб спілкування.

Як уже нами відзначалося, спілкування передбачає міжособистісну взаємодію заради організації спільної діяльності та продуктивного виконання окреслених завдань. Проведений нами аналіз співвідношення понять «педагогічне спілкування», «взаємодія», «інтерація» дає можливість запропонувати таке визначення: «інтерактивне педагогічне спілкування» – це різновид міжособистісної взаємодії, яка забезпечує організацію та активне виконання спільної діяльності, високу міру взаємоузгодженості, взаєморозуміння між суб'єктами, що спричиняє активізуючий вплив на них.

З погляду предмету нашого дослідження слід зазначити, що вчитель початкової школи як суб'єкт педагогічного спілкування повинен володіти різноманітними уміннями і навичками, стратегіями і тактиками, які дають можливість урізноманітнювати форми взаємодії з молодшими школярами. У загальному розумінні феномен педагогічного інтерактивного спілкування розглядають як різноманітні форми вербальної взаємодії (від незначних непорозумінь і конфліктів до спільної діяльності, від ледь помітної симпатії до любові, дружби і поваги).

Висновки з даного дослідження.Таким чином, все вище окреслене дає підстави зробити таке визначення ключового поняття нашого дослідження: *«виховання толерантності молодших школярів у процесі інтерактивного педагогічного спілкування»* – це процес цілеспрямованого і системного педагогічного впливу на формування толерантного ставлення молодшого школяра до культурних традицій, звичаїв, поглядів, вірувань представників інших культур; розвиток його толерантного мислення і толерантних почуттів до менших, слабших, літніх та осіб з обмеженими можливостями; формування здатності до толерантної взаємодії з ними під час різноманітних міжособистісних стосунків, що забезпечує організацію та активне виконання спільної діяльності, високу міру взаємозгодженості, взаєморозуміння між суб'єктами навчально-виховного процесу. Подальші наші дослідження пов'язані з вибором форм і методів виховання толерантності у молодших школярів.

Список використаних джерел:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови /Уклад. і голов. ред. В.Т.Бусел. – К.: Ірпінь: ВТФ «Перун», 2001. – с. 1172.
2. Гончаренко С. Укр.пед.словник. – К.: Либідь, 1997. – с.317.
3. Дьяченко М. И. Психологический словарь-справочник. /М.И.Дьяченко, Л.А.Кандыбович. – Мн.: Харвест, 2004. – с. 232.
4. Комар О. А. Навчання школярів за інтерактивними методами / О.Комар - // Рідна школа. - №5. – 2006. – С.57-60.
5. Комар О. А. Підготовка майбутніх учителів початкової школи до застосування інтерактивних технологій. Теоретико-методичні аспекти. Монографія. – Умань:РВЦ, «Софія», 2008. – 332с.
6. Словник української мови. Т. 9 (с) – К.: Наукова думка. – 1978. – Редактори тому Назароа І.С., Петровська О.П., Скрипник Л.Г., Юрчук Л.А. с. 527.
7. Шапар В.Б. Психологічний тлумачний словник. / В.Б.Шапар. – Х.: Прапор, 2004. – с. 492.
8. <http://vocabulary.ru/dictionary/1095/word/o-pedagogicheskom-obscheni-kan-kalik-v-a>.
9. http://ito.vspu.net/SAIT/inst_kaf/kafedru/matem_fizuka_tex_osv/www/diplomni_rob/html/blank_version/Dokumentu/2008/Diplomni_robotu/%CG%F3%F0%E0%E2%E8%ED%E5%F6%FC/Site_internet/internet6.htm
10. <http://www.vashpsixolog.ru/lectures-on-the-psychology/103-educational-psychology/537-workshop-on-educational-psychology-psycho-pedagogical-characteristics-of-communication-style> 10

Збірник НАУКОВИХ ПРАЦЬ засновано у 2000 році.

ЗАСНОВНИК:

Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет
імені Григорія Сковороди.

Свідоцтво про державну реєстрацію КВ №16427-4899Р від 20. 01. 2010 року.

Збірник затверджено постановою президії ВАК України
з психологічних та філософських наук від 14.04.2010 №1-05/3,
педагогічних наук від 06.10.2010 №3-05/6.

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР

В.П. Коцур, доктор історичних наук, професор, дійсний член НАПН України

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

ПЕДАГОГІКА: Вашуленко М.С., доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України; Волков Л.В., доктор педагогічних наук, професор; Нікітчина С.О., доктор педагогічних наук, професор; Токмань Г.Л., доктор педагогічних наук, професор; Шапран О.І. доктор педагогічних наук, професор.; Коцур Н.І. доктор історичних наук, професор.

ПСИХОЛОГІЯ: Булах І.С., доктор психологічних наук, професор; Корніяка О.М., доктор психологічних наук, професор; Калмикова Л.О., доктор психологічних наук, професор; Маноха І.П., доктор психологічних наук, професор; Татенко В.О., доктор психологічних наук, професор, член-Кореспондент НАПН України;

ФІЛОСОФІЯ: Андрущенко В.П., доктор філософських наук, професор, дійсний член НАПН України, член-кореспондент НАН України; Базалук О.О., доктор філософських наук, доцент; Рик С.М., кандидат філософських наук, доцент (заступник головного редактора); Стадник М.М., доктор філософських наук, професор; Стогній І.П., доктор філософських наук, професор, Ярошовець В.І., доктор філософських наук, професор; Кожуховська Л.П., кандидат педагогічних наук, доцент, Зленко А.М. кандидат історичних наук (відповідальні секретарі).

Рекомендовано Вченою радою Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди (протокол № 2 від 28 жовтня 2013 р.)

За зміст, авторську позицію та достовірність наведених у статтях фактів, цитувань, відповідальність несуть автори.

ISBN 978-966-8840-94-4(5)

© Переяслав-Хмельницький ДПУ
імені Григорія Сковороди, 2013

Рекомендовано Вченою радою
ДВНЗ "Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди"
Протокол № 2 від 28 жовтня 2013 р.

Видання здійснено за сприяння Міжнародної Експертної Агенції
"Консалтинг і Тренінг" та Східно-Європейського Інституту Психології

Відповідальний редактор випуску:
Маноха І.П., доктор психологічних наук, професор

Верстка та макетування:
Омелян О.А.

Гуманітарний вісник ДВНЗ "Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди" – Додаток 1 до Вип. 31, Том V (47) : Тематичний випуск "Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору". – К.: Гнозис, 2013. – 540 с.

Humanitarian Bulletin SU "Pereyaslav-Khmelnytsky Pedagogical University by H.Skovoroda" - Supplement 1 to Vol. 31, Volume V (47): Thematic Issue "Higher Education in Ukraine in the context of integration into the European educational space." - K.: Gnosis, 2013. - 540 p.

У тематичному випуску вміщені наукові статті фахівців з питань вищої освіти, присвячені актуальній проблемі входження України до європейського освітнього простору. Перспективи євроінтеграційних процесів у сфері вищої освіти, вимоги Болонського процесу та питання готовності України відповідати цим вимогам, моніторинг якості освіти, стандарти європейського освітнього простору та завдання, що стоять перед вищою освітою України сьогодні - ось далеко не повний спектр проблем та питань, до висвітлення та спроби розв'язання яких звертаються автори випуску. У центрі уваги також питання управління якістю освіти, перспективи запровадження механізмів сучасного освітнього менеджменту, а також - умови й напрями оптимізації та розвитку вищої освіти України в сучасних умовах. Для фахівців-освітян, науковців, дослідників психолого-педагогічних та управлінських проблем розвитку освітньої справи в Україні та за її межами.

- © Переяслав-Хмельницький ДПУ ім. Г. Сковороди, 2013 р.
- © НТУУ "Київський політехнічний інститут", 2013 р.
- © Східно-Європейський Інститут Психології, 2013 р.
- © Видавництво "Гнозис", 2013 р.